

Ганна Карпенко

ВТЕЧА ДО ФІЛОСОФІЇ

Ми просто вбиваємо час... ми втікаємо від нього... або ні, ми одразу здобули перемогу над ним. Ми звернулись до вічних питань, а потім звернулись до питання про вічність вічних питань. І зовсім не заради того, щоби ці питання вирішити, і часто навіть не для того, щоби їх сформулювати, а задля того, щоби вбити час,

втекти від нього або здобути перемогу над ним. Чи принаймні змусити себе повірити в це. Адже поставити вічне питання є рівноцінним дотику до цієї вічності, втечі до вічності.

Таким чином, пошук постійності у філософії є одним зі шляхів втечі від швидкоплинності та непотрібності стандартних виявів життя. Праг-

© Єгор Поляков, 2010

© Ганна Карпенко, 2010

нення знайти константу обґрунтовується лише перенасиченням змінними життєвого досвіду. А підставою пошуку абсолютної величини є відносінь нашого чуттєвого сприйняття світу. Визнаючи істину, ми втікаємо від постійної невідзначеності. І це щоразу змістова втеча.

Крім того, втеча може бути ще й стильовою. Втеча від найбільш «звичайного» стилю мислення, від стандартного погляду на світ, від завчених стереотипів є невід'ємним елементом стилю розмірковування «шанувальника мудрості». Ставити все під сумнів, шукати контраргументи до всіх тавтологій, застосовувати різні методи пізнання дійсності є лише спробою не піддатися оманливому вигляду дійсності.

Сам метод винесення за дужки є дуже показовим. Той, хто виносить за дужки певні умови, передумови, дані, той сам виходить за дужки, щоби розмірковувати над тим, що лишається за дужками, а отже, втікає від перебування в дужках. І кожен, хто може помислити про світ щось нове, небувале, спочатку відривається від цієї дійсності, стає обличчям до неї, а потім вже сам намагається зловити її в сіті умоосягнення. Тобто, ми маємо втекти від стандартного світосприйняття, поставити себе над ним для того, щоби в усій цілісності осягнути те, від чого ми втікаємо.

Однак спробуємо поглянути на всі ці акти з іншого боку. А чи не втікає той, хто називає себе філософом, від філософії у життєвий досвід? Чи завжди процес втечі є таким однобічним? Безперечно, насамперед говоримо про того, хто втікає від філософії і ховається саме в життєвому досвіді. Йдеться зовсім не про пересічних осіб, які ніколи не цікавились філософією, а саме про людей, дуже добре знайомих з цим видом діяльності. Найпростішим засобом виправдання втечі є заява про непрактичність філософії, а отже її непотрібність. Справді, будь-хто, розмірковуючи над не дуже певними речами, може втомитися від «постійного перебування у відкритому просторі», неокресленості чіткого об'єкта дослідження, від відсутності можливості «на практиці перевірити свою теорію». «Практичні» залишають філософію і повертаються до того, що ближче, зрозуміліше, очевидніше, практичніше.

Це лише раціональні аргументи на користь втечі від філософії. Та зазвичай план втечі від філософії формується десь несвідомо, і цю несвідому втечу важко пояснити раціонально. Можливо, це справді втома і безвихідь, чи то пак втома від безвиході. Адже діяльність філософа постійно змушує стикатися з такими теоріями, ймовірність істинності яких спростовує всі підвалини, всі стовпи не тільки мисленнєві, а й світоглядні цієї особи. Таким чином, утікач від фі-

лософії, можливо, просто втікає від руйнування себе. І в цьому сенсі його втеча має сенс. Все, що помислене нами, може бути заперечене ще до того, як ми його сформулюємо. Тож утікачі знаходять себе в інших видах діяльності, спрямовуючи свої сили на дослідження інших об'єктів, застосування інакших методів. Так, справді, легше оголосити, що пошук філософа ні до чого не приводить, і виключно спонтанно визначити для себе, що ось – істина. Що музика, наприклад, це все, що має значення, а решта є неважливим. Тобто створити свою світоглядну концепцію і жити згідно зі встановленими правилами та принципами. І основне – не почати думати над тим, що саме впливало на визначення цих життєвих практичних принципів, бо це поверне втікача в стандартну пастку.

Крім того, втеча від філософії може виявитися втечею від філософії Іншого. Очевидно, що сама філософія має місце лише в діалозі, в комунікації, однак це є як найприємнішим, так і найбільшнім моментом. Адже, намагаючись зрозуміти філософію Іншого, ти знов-таки маєш втекти від своїх переконань і принципів, які ці переконання визначають. Інколи можлива навіть втеча від себе, щоби стати тим Іншим, який мислить не так, як ти, і не про те, що ти. І тут теж необхідно вибирати: або втікати від своїх переконань, або від філософії Іншого з метою залишитись собою.

Таким чином, у людини, яка знайома з філософією, немає вибору: їй все одно доведеться від чогось втікати, відмовлятися від чогось, намагатися зберегти те, що є ціннішим та вагомішим. Але, втікаючи у філософію, ми так чи інакше входимо в діалог з реальністю – такою, як вона сприймається. Ми все одно не ігноруємо її: щоби заперечити певні її моменти, ми звертаємося до них. Ми бачимо себе окремо від реальності, однак лише для того, щоби мати змогу повернутися до неї з іншим обличчям, побачити її під іншим кутом. Так само особа, що втікає від філософії в життєвий досвід, може раптом зрозуміти, що спосіб визначення засад її життєвого досвіду є цілковитою перемогою філософії над нею.

Тож коли людина починає втікати у розмірковуваннях від світу, об'єкт її розмірковувань вислизатиме від неї. А коли вона починатиме втікати від філософії, вона сама мимохіть позбудеться думки про істинність того чи іншого досвіду і в пошуці нового «життєвого стовпа» повернеться до філософських розмірковувань. І такі розмірковування будуть новим способом філософування, відмінним від попередніх. Таким чином, втеча будь-якої людини, яка не може не міркувати, буде втечею від філософії до філософії.